

Grønlands Forsoningskommission

Af Jens Heinrich, projektforsker, Forsoningskommissionen

November 2015

Grønlands Forsoningskommission blev nedsat i 2014 under Naalakkersuisut (Grønlands Landsstyre). Kommissoriet lyder blandt andet således: "For at lægge afstand til koloniseringen af vort land, er det nødvendigt at der finder forsoning og tilgivelse sted ... Kommissionen skal igangsætte aktiviteter der skal afdække kultur- og samfundsmæssige udfordringer i samfundet, der afstedkommer spændingsforhold som følge af den koloniale arv."

Kommissionen skal arbejde for at skabe dialog og indblik omkring den socio-historiske udvikling i Grønland, således at man som samfund tager ved lære af konsekvenserne omkring egne handlinger for derigennem at skabe bedre rammer for fremtiden. Kommissionen arbejder indtil udgangen af 2017, med mulighed for en forlængelse." Se mere [her](#)

At forholde sig til den historiske udvikling

Forsoning i Grønland handler om at forstå fortiden, tage ansvar for nutiden og dermed skabe rammerne for en bedre fremtid.

Forsoningskommissionens primære formål er at iværksætte aktiviteter, der afdækker kultur- og samfundsmæssige udfordringer, som følger af den koloniale arv. Den koloniale arv stammer fra det dansk-grønlandske forhold. Spændingsforholdene skal diskuteres og bearbejdes bredere i samfundet.

Borgermøde i Tasiilaq, oktober 2014. (Foto: Jens Heinrich).

Forsoningskommissionen skal under sit arbejde indsamle viden, skabe dialog og bevidsthed i befolkningen om de historiske aspekter. Forhåbningen er at der derigennem skabes en bevidsthed om den pågående samfundsudvikling i Grønland. Dertil skal Forsoningskommissionen medvirke til, at viden om samfundsforhold og forståelse borgerne imellem forøges.

Nedsættelsen af Forsoningskommissionen skal ses som et udtryk for, at der i Grønland er et behov for at forholde sig til den historiske udvikling og derigennem at opnå en forståelse for, hvad der ligger til grund for dagens samfund.

Forsoningskommissionen ser, at den historiske bevidsthed i befolkningen i Grønland er mangelfuld, og ønsker derfor at revidere den historiske beskrivelse af Grønland. Kommissionen er altså et tegn på, at Grønland ønsker at tage et ansvar og dermed gøre noget ved de udfordringer, som Grønland bakser med i dag.

Forsoningsspørgsmålet berører en del overordnede aspekter det kan være spændinger mellem de forskellige sproggrupper i Grønland, mellem folk i byer og i de mindre byer eller bygder. Det kan også være forhold mellem Øst-, Vest-, Nord- og Sydgrønland, mellem generationerne og endelig forholdet mellem Grønland og Danmark. Forholdet til Danmark fylder en del for befolkningen i Grønland, men det er ikke hovedfokus.

Forsoningskommissionen kan ses som en udfordring mod status quo – hvor der bliver sået tvivl om vante roller og nye forståelser forhåbentlig vil vinde frem. Historisk set har grønlænderne gennem landsråd haft en stor indvirkning på forløbet, selvom beslutningskompetencen i sidste ende lå i København. Hensigten er ikke at placere et ansvar, men at nuancere den udvikling, som har ført til dagens Grønland. Danmark har set sig selv i en rolle som hjælper og guide, mens Grønland og grønlænderne har været dem, der skulle hjælpes og guides. Meget tyder på, at mange danskere stadig opfatter Danmarks rolle på denne måde. Det er, uagtet at det grønlandske samfund over tid har erhvervet sig en modenhed og en befolkning med et stadig stigende uddannelsesniveau. Mange føler, at tiden er inde til, at befolkningen i Grønland i højere grad definerer sig selv, blandt andet igennem at skrive historien selv, og det er det, Forsoningskommissionen er et udtryk for.

Historisk beskrivelse

Forsoningskommissionen arbejder ud fra, at især perioden fra 1940 og frem til i dag er relevant i forhold til forsoningsspørgsmålet. Perioden er forholdsvis tæt på, og folk kan huske tiden og de omvæltninger, som skete.

I 1940'erne konkretiseredes tankerne for det moderne Grønland, specielt igennem de grønlandske landsråd. Tankerne kredsede om en højere grad af ligestilling mellem grønlændere og danskere, og om at Grønland i højere grad skulle styres fra landet selv. Ligestillingen skulle opnås gennem bedre uddannelse og lettere adgang til stillinger.

Bydel i Nuuk. (Foto: Jens Heinrich).

I slutningen af 1940'erne iværksattes et kommissionsarbejde (Den Store Grønlandskommission 1948-50), der lagde grunden for det moderne Grønland. Danmark og Grønland blev tæt forbundne, og Grønland skulle moderniseres gennem dette tætte forhold. I løbet af 1950-70'erne havde moderniseringen en række konsekvenser. En udløber af dette var et ønske fra politiske kræfter i Grønland om, at Grønland i endnu højere grad skulle styres af grønlænderne selv. I 1979 fik Grønland hjemmestyre, og i 2009 indførtes Grønlands Selvstyre. At Grønland i stigende grad overtog ansvaret for egne anliggender er en naturlig følge af den historiske udvikling.

Den danske stat og den danske koloniadministration havde siden midten af 1800-tallet arbejdet for, at Grønland skulle modnes og selvstændiggøres. Forstået på den led, at Grønland i højere grad skulle kunne klare sig selv. De grønlandske politikere var enige i denne politiske målsætning, og de evnede på mange planer at forme rammerne for udviklingen.

Grønland var en koloni indtil 1953, hvor landet blev en ligestillet del af det danske rige. Samtidig var der forskel på de to lande, fordi blandt andet de økonomiske forudsætninger var helt forskellige. Moderniseringspolitikken i Grønland havde et mere eller mindre udtalt mål om, at Grønland skulle blive ligesom Danmark. Et af redskaberne var at danisere Grønland – altså at man gennem dansk kultur og dansk sprog skulle modernisere Grønland. Tavlen skulle vaskes ren, og et mere civilisationsvenligt sprog og ensartet kultur ville gøre opgaven langt lettere.

Forskellige tiltag blev iværksat i forlængelse af daniseringen såsom det såkaldte Eksperiment, hvor 22 grønlandske børn i 1951 blev sendt til Danmark for at blive danske, og gennem skolen i Grønland, hvor eleverne blev delt op i en dansksproget eller en grønlandssproget klasse, hvilket fortsatte indtil midt 1990'erne. En konsekvens af dette var for mange, at de følte sig forkerte – de havde et forkert sprog og en forkert kultur – og kunne på den baggrund vanskeligt få en uddannelse. Mindreværdfølelsen havde gode kår i denne periode og har det til dels stadig den dag i dag.

På jobfronten var moderniseringen ej heller til grønlændernes fordel. Fiskeriet var udset som det økonomiske fundament, og grønlænderne skulle for så vidt arbejde inden for dette felt. Lønnen for grønlændere skulle gives ud fra landets produktionsniveau, mens tilkaldte (primært fra Danmark) fik en højere løn, blandt andet som belønning, og samtidig var mange af de ledende stillinger besat af tilkaldte. De tilkaldte havde uddannelsespapirerne i orden, men kendte ikke særlig meget til samfundet og kulturen. Og tanken var som sagt også, at Grønland skulle blive en slags Norddanmark. Opbygningen af infrastrukturen og uddannelsen af befolkningen skulle tilkaldte fagfolk stå for. Planen var så, at når samfundet var "formet færdigt", så skulle grønlænderne selv overtage driften af samfundet, og så kunne de tilkaldte rejse hjem. Problemet var blot, at samfundet aldrig blev færdigformet – og samtidig smuldrede planerne, blandt andet fordi befolkningstallet steg eksplosivt. I 1945 var der godt 20.000 indbyggere i Grønland, mens der i 1970 var knap 39.000 – altså en fordobling på en generation, især på grund af en lavere dødelighed.

På mange fronter var det altså en succes, men resultatet var for mange grønlændere, at de følte sig tilsidesat og kunne se udviklingen ske uden egentlig at føle, at de havde nogen reel indflydelse på den. Et andet redskab i moderniseringen af Grønland var koncentrationspolitikken. Rationalet bag var, at hvis befolkningen boede mere koncentreret, altså at der var færre steder med en større befolkning, så ville det være billigere og lettere at modernisere samfundet. I eftertiden er koncentrationspolitikken blevet fremhævet som dansk, men Grønlands landsråd havde faktisk konkrete og positive holdninger til denne politik. Angående udøvelsen af politikken, såsom hvorvidt folk skulle tvinges til at flytte, opstod der efterhånden stærk kritik, herunder at modtagerbyerne ikke var ordentligt klargjorte med boliger osv.

Især tvangslukningen af kulminebyen Qullissat på øen Disko i 1972 kom til at stå som et traume – og fik stor betydning for de politiske vinde, der i 1979 førte til indførelsen af Grønlands Hjemmestyre. Et sidestillet tilfælde var omkring flytningen af befolkningen fra Thule til Qaanaaq i 1953 – kort før Grønland blev en ligestillet del af det danske rige.

Amerikanerne havde kort tid før etableret Thule-basen i forlængelse af forsvarsaftalen af 1951 mellem Danmark og USA. I 1953 skulle der anlægges et missilforsvar tæt på bopladsen i Thule, og beboerne blev mere eller mindre tvunget væk. I 1990'erne indledtes en retssag, rejst af berørte beboere i Qaanaaq mod den danske stat. Sagen endte i Højesteret, og beboerne fra det daværende Thule fik medhold og modtog kollektiv erstatning på omtrent en halv million.

At skrive vores egen historie

"Tanken er, at det jo er vores egen identitet, som vi prøver at definere, og derfor bør vi selv skrive historien." Daniel Thorleifsen, direktør, Grønlands Nationalmuseum.

Forsoningskommissionen arbejder for, at et folk skal kende og definere sin egen historie. Denne historie skal skrives med udgangspunkt i befolkningens egne beretninger af hændelser og oplevelser. Og i øvrigt af grønlandske fagfolk, eventuelt i samarbejde med andre fagfolk fra Danmark eller andre lande. At det er vigtigt, at historien revideres af grønlandske fagfolk har den simple begrundelse, at den kulturelle forståelse, kulturelle briller om man vil, har stor betydning for det skrevne ord. Ingen kan gøre sig fri af kulturelle forestillinger om andre. Oftest er Grønlands historie skrevet af udefrakommende, og det er på sin plads. Det er også på sin plads, at definitionsretten hjemtages og kan ses som et udtryk for et stadig mere modent samfund.

Forsoningskommissionen fokuserer således på, at befolkningen inddrages og indleverer narrative beretninger, og at grundlaget for forsoningsprocessen skal ses i lyset af, at Grønlands historie, udvikling og nuværende samfund har sin egen kontekst. Det centrale her er, at befolkningen i Grønland har oplevet en meget hurtig samfundsudvikling med social, kulturel, økonomisk og demokratisk ulighed til følge. Forsoningskommissionen påpeger endvidere, at gode elementer i samfundet og i historien, som binder det grønlandske folk sammen, utvivlsomt også vil blive inddraget i arbejdet.

Danmark har valgt ikke at deltage i forsoningsprocessen, men forhåbentlig kan der i fremtiden opnås en fælles forståelse for Grønlands moderne historie i Danmark og Grønland, eventuelt gennem fælles historiske afdækning, sanktioneret fra officiel hånd.

Offentligt møde i Nuuk. (Foto: Jens Heinrich).